

BYGGNADS
VÅRDS
FÖRENINGEN

2025-08-10

Till klimat- och näringslivsdepartementet

E-post:

kn.remissvar@regeringskansliet.se

kn.e.remissvar@regeringskansliet.se

Kopia:

johan.malinen@regeringskansliet.se

Remissvar – Promemoria. Genomförande av bestämmelser i förnybartdirektivet om tillståndsförfaranden för förnybar energi. Dnr KN2025/00895

Svenska byggnadsvårdsföreningen, SBF, har fått rubricerade promemoria på remiss och anför följande.

Bakgrund

I promemorian lämnas författningsförslag för att genomföra bestämmelserna om tillståndsförfaranden i Europaparlamentets och rådets direktiv vad gäller främjande av energi från förnybara energikällor. Promemorian innehåller även författningsförslag som syftar till att förenkla och förtydliga regelverket för miljöbedömning. I lagen avses med förnybar energi: vindenergi, termisk solenergi, fotovoltaisk solenergi, geotermisk energi, osmotisk energi, omgivningsenergi, tidvattensenergi, vågenergi och annan havsenergi, vattenkraft samt energi från biomassa, deponigas, gas från avloppsreningsverk och biogas.

Sammanfattning av SBF:s synpunkter

Det är givetvis angeläget att förkorta tillståndprocesserna, men detta bör inte få ske till priset av att oersättliga kulturmiljö- och naturvärden negligeras och på bekostnad av rättssäkerhet. Med olika tidsfrister beroende på förekomsten av kulturmiljövärden finns det stor risk för skada på kulturhistoriskt värdefulla byggnader och miljöer som inte finns utpekade i kommunala planer och program. Områden av riksintresse för kulturmiljö- och naturvård inklusive buffertzoner för dessa, som generellt bör ha längre tidsfrister för prövningen, omnämns inte i lagförslaget. Även den skärpta formuleringen ”allt överskuggande allmänintresse” medför risk för att oersättliga kulturmiljö- och naturvärden kommer till korta i avvägningen mellan olika samhällsintressen. Miljökonsekvensbeskrivningen har en avgörande betydelse som beslutsunderlag; en tidig läsning av vilka aspekter som får tas upp liksom avsikten att länsstyrelsens bedömning inte får överklagas innebär därför risk för att negativa effekter för miljön inte kommer fram i prövningsprocesserna. Föreningen utvecklar dessa synpunkter nedan.

Utveckling av SBF:s synpunkter

Förslaget

Förslaget innebär att det införs tidsfrister för handläggningen av ärenden som rör förnybar energi. Tidsfristerna ska dock inte gälla om ansökan avser installation av solenergiutrustning på en historiskt värdefull byggnad ... då gäller längre tidsfrister enligt plan- och bygglagen, PBL. Enligt förnybartdirektivet ges också möjlighet till längre tidsfrister för sådana bebyggelseområden som avses i 8 kap 13 § PBL.

SBF:s kommentar

Hur definieras historiskt värdefull byggnad och sådana bebyggelseområden som avses i 8 kap 13 § PBL? Ska dessa värden vara särskilt utpekade i översiktsplan, detaljplan, områdesbestämmelser eller kulturmiljöprogram? Av Riksantikvarieämbetets tre utredningar 2017, 2018 och 2019 framgår bland annat att två av tre kommuner saknar de förutsättningar som de behöver för att ta hänsyn till kulturvärden. Många kommuner saknar kulturmiljöprogram. Om det råder krav på att kulturvärden måste vara utpekade i förväg, och kulturvärden således inte kan prövas när ärendet aktualiseras, råder det stor risk att anläggningar för förnybar energi kommer till stånd, trots att de medför risk för lagstridig skada på oersättliga kulturvärden. SBF anser därför att bedömning alltid ska ske om projektet medför risk för betydande påverkan på kulturhistoriska värden när prövningsprocessen påbörjas för att klarlägga om det krävs längre tid för prövningen.

Längre tidsfrister anges möjliga för sådana bebyggelseområden som berörs av förvanskingsförbudet. Däremot nämns inte områden av riksintresse för kulturmiljö- och naturvård som undantag från kravet på tidsfrist. Exempelvis vid etablering av vindkraftsindustri eller solpanelanläggningar råder stor risk för påtaglig skada på viktiga uttryck för riksintresset. SBF anser därför att för områden av riksintresse för kulturmiljö- och naturvård inklusive buffertzoner för dessa ska längre tidsfrister för prövningsprocesserna gälla generellt enligt lagen.

Prövning av om kulturhistoriska värden berörs bör alltid ske i inledningen av varje projekt för att bedöma om det krävs längre prövningstid. SBF anser att etableringar i eller intill områden av riksintresse för kulturmiljö- och naturvård generellt inte ska beröras av krav på angivna tidsfrister.

Förslaget

Förnybartdirektivet innehåller bestämmelser om att planering, uppförande och drift av verk för förnybar energi ska presumeras vara ett "allt överskuggande allmänintresse" vid avvägning av olika rättsliga intressen i samband med tillämpning av Rådets direktiv om bevarande av livsmiljöer. Nya bestämmelser föreslås som innebär att en verksamhet eller åtgärd för förnybar energi ska ges större tyngd vid den bedömning som ska göras enligt 7 kap miljöbalken, MB, av om en verksamhet eller åtgärd genomförs av orsaker som har ett allt överskuggande allmänintresse (dagens formulering: "väsentligt allmänintresse").

SBF:s kommentar

SBF befärar att den skärpta formuleringen innebär att oersättliga kulturmiljövärden kommer till korta i bedömningarna. Ett exempel som har engagerat SBF är planerna enligt Gotlands Översiktsplan 2024 på utbyggnad av anläggningar för vindkraftsverk i anslutning till Gotlands välbevarade medeltida kyrkomiljöer av riksintresse. Kraftverken, cirka fem-sex gånger högre

än kyrktornen, kommer kraftigt att förvanska landskapsvyerna genom att minska kyrkomiljöernas dominans i landskapsbilden. Om alla områden som i översiktsplanen anges kunna användas för vindkraft genomförs skulle enligt SBF:s bedömning en tredjedel av Gotlands 92 kyrkomiljöer drabbas av påtaglig skada på riksintresset.

I all samhällsplanering krävs en avvägning mellan olika intressen. Att ge större tyngd för anläggningar för förnybar energi i dessa avvägningar kan leda till oersättliga förluster av kulturmiljö- och naturvärden.

Förslaget

Bestämmelser föreslås som syftar till att förbättra det underlag som tas fram inför ett avgränsningssamråd; detta gäller för alla typer av verksamheter, inte bara för förnybar energi. Detta innebär att verksamhetsutövaren ska lämna in det underlag som ska ligga till grund för avgränsningssamrådet till länsstyrelsen för godkännande innan samrådet inleds. Länsstyrelsens bedömning av miljökonsekvensbeskrivningens omfattning är bindande för prövningsmyndigheten. Ett sådant beslut av länsstyrelsen får inte överklagas. Prövningsmyndigheten får dock i vissa fall begära in kompletteringar, dock endast inom ramen för angiven omfattning.

SBF:s kommentar

SBF anser att det är ett bra förslag att vid specifika miljöbedömningar förbättra underlaget inför avgränsningssamrådet. Härigenom ökar möjligheterna för allmänheten och berörda myndigheter att i tidigt skede få en bred belysning av förslagets effekter, att kunna påverka förslaget och också att få tillfälle att diskutera alternativ. SBF befarar dock att det finns en risk att den av länsstyrelsen tidigt fastlagda omfattningen av aspekter som får tas upp i miljökonsekvensbeskrivningen, som till stor del bygger på verksamhetsutövarens förslag, kan leda till att viktiga aspekter som senare under processen blir tydliga inte kan tas upp och bedömas i den fortsatta ärendehantering. Det finns många exempel där länsstyrelsens bedömning inte hållit vid överprövning. Ett färskt exempel är havsvindkraftsprojektet Aurora mellan Gotland och Öland där ideella föreningar vann i mark- och miljödomstolen bland annat eftersom de visade på allvarliga fel i bolagets och länsstyrelsens tolkning av vad som prövas, vilket var helt avgörande för utgången av tillståndsprövningen.

Denna risk förstärks av att länsstyrelsens bedömning av miljökonsekvensbeskrivningens omfattning inte kan överklagas. Detta motiveras i promemorian med att en rätt till domstolsprövning av länsstyrelsens beslut om miljökonsekvensbeskrivningens omfattning ”allvarligt skulle underminera syftet med förnybartdirektivet, vilket är att snabba på utbyggnaden av förnybar energi”. SBF ställer frågan om den snabba processen är viktigare än projektets kvalitet och kravet på hänsyn till befintliga oersättliga miljövärden?

SBF befarar att den tidiga lösningen i miljökonsekvensbeskrivningen av aspekter som får tas upp i den fortsatta prövningen kan leda till att viktiga aspekter som senare blir tydliga inte får tas upp. För att så långt möjligt säkerställa att anläggningar för förnybar energi inte medför oersättlig skada på grund av att viktiga omständigheter förbigås eller negligeras anser SBF att länsstyrelsens bedömning av miljökonsekvensbeskrivningens omfattning ska kunna överklagas.

Avslutande kommentar

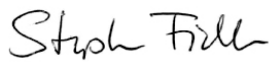
Svensk samhällsplanering bygger på lagkrav på en genomtänkt avvägning i demokratiska processer mellan olika allmänna och enskilda intressen utifrån ett helhetsperspektiv för att

gynna en långsiktigt hållbar utveckling. Tidens aktuella frågor får inte förblinda detta perspektiv. Förkortning av tillståndprocesserna får inte ske till priset av att oersättliga kulturmiljö- och naturvärden negligeras och på bekostnad av rättssäkerhet.

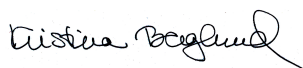
För Svenska byggnadsvårdsföreningen dag som ovan

Ulrika Lindh
Styrelseordförande

Stephan Fickler
Verksamhetsledare

Kristina Berglund
Adj. styrelseledamot

Svenska byggnadsvårdsföreningen är en oberoende, ideell miljöorganisation med cirka 6000 medlemmar som grundades i samband med det av Europarådet utlysta byggnadsvårdsåret 1975. Föreningens ändamål är att sprida och förmedla kunskap om byggnadsvård, byggnadskultur och hållbart byggande, att slå vakt om vårt byggda och gröna kulturarv som resurs i samhällsutvecklingen samt att främja god kvalitet i nutida stadsplanering.